

فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی

پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس عواطف مثبت-منفی با میانجی‌گری الگوهای تعاملی

دانشجوی دکتری گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
استادیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
استادیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

الهه احمدی ^{id}

پانته آ جهانگیر* ^{id}

مژگان نیکنام ^{id}

دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۲۸ | پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۸ | ایمیل نویسنده مسئول: panteajhangir@gmail.com

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس عواطف مثبت-منفی با میانجی‌گری الگوهای تعاملی در زنان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره و روانشناسی انجام شد. **روش پژوهش:** پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی از نظر گر آوری داده‌ها یک پژوهش کمی می‌باشد، طرح پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است که با استفاده از روش تحلیل مسیر انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر زنان دارای طلاق عاطفی مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره و روانشناسی (اعم از خصوصی و دولتی) منطقه ۲ شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بود تعداد ۳۶۸ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های طلاق عاطفی گاتمن (۲۰۰۸)، مقیاس عاطفه مثبت و منفی تلگن (۱۹۸۵) و پرسش‌نامه الگوهای ارتباطی کریستنسسن و سالوی (۱۹۸۴) پاسخ دادند، داده‌ها با استفاده از معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد ضرایب مسیر مستقیم عواطف مثبت و منفی و الگوهای تعاملی به طلاق عاطفی زنان متأهل معنی‌دار می‌باشند ($P < 0/05$). همچنین، ضریب مسیر عاطفه مثبت به ارتباط سازنده متقابل نیز معنی‌دار است ($P < 0/05$) ولی ضریب مسیر عاطفه منفی به ارتباط سازنده متقابل، ضرایب مسیر عواطف مثبت و منفی به ارتباط اجتنابی متقابل و ارتباط توقع/کناره‌گیر معنی‌دار نیستند ($P > 0/05$). **نتیجه‌گیری:** نتایج نشان داد ارتباط سازنده متقابل، ارتباط اجتنابی متقابل و ارتباط توقع/کناره‌گیر میانجی ارتباط عواطف مثبت و منفی با طلاق عاطفی شده است. این نتیجه حاکی از معنی‌داری نقش واسطه‌ای الگوهای تعاملی در رابطه بین عواطف مثبت و منفی با طلاق عاطفی است.

کلیدواژه‌ها: طلاق عاطفی، عواطف مثبت-منفی، الگوهای تعاملی

فصلنامه علمی
خانواده‌درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۷۱۷-۲۴۳۰
<http://Aftj.ir>
دوره ۲ | شماره ۲ | صص ۶۰۵-۵۸۷
تابستان ۱۴۰۰

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:
درون متن:

(احمدی، جهانگیر و نیکنام، ۱۴۰۰)

در فهرست منابع:

احمدی، الهه، جهانگیر، پانته‌آ. و نیکنام، مژگان. (۱۴۰۰). پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس عواطف مثبت-منفی با میانجی‌گری الگوهای تعاملی. *خانواده‌درمانی کاربردی*، ۲(۲)، ۵۸۷-۶۰۵

مقدمه

نقش خانواده به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی و کارکردهای مختلف آن می‌تواند هم در جنبه مثبت آن یعنی ایجاد کانون آرامش و هم در جنبه منفی اش یعنی ایجاد آسیب اجتماعی بسیار مهم و تاثیرگذار باشد. از جمله وجوه منفی پدید آمده از درون این نهاد اجتماعی، بروز آسیبی تحت عنوان طلاق است (هیلمان، ۲۰۰۸). برای زوج‌های متاهل، طلاق یک تصمیم محسوب می‌شود که با در نظر گرفتن ملاحظات بی شماری اتخاذ شده است (ساری، کورنیا و ساندا، ۲۰۱۶). تصمیم به طلاق ناشی از محرک‌های تنش زای درونی بیش از حد برای یک زوج است که شاید به وسیله نیازها یا اهداف برآورده نشده، سبک‌های مقابله‌ای ضعیف در اداره کردن رویدادهای زندگی، یا ناتوانی در برقراری ارتباط مناسب و انتقال احساسات به فرد مقابل، تحت تاثیر قرار گرفته باشد (لانگ و یانگ، ۲۰۰۷، ترجمه نظری و همکاران، ۱۳۹۶). طلاق را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: طلاق آشکار، که در آن زوجین با مراجعه به دادگاه به طور رسمی از یکدیگر جدا می‌شوند و طلاق پنهان، که در این حالت زوجین بنا به ضرورت و اجبار با همدیگر زندگی می‌کنند که به این نوع طلاق، طلاق عاطفی و یا خاموش نیز گفته می‌شود (پروین، داوودی و محمدی، ۱۳۹۰). طلاق عاطفی رابطه‌ای را توصیف می‌کند که در آن همسران، در محیط‌های اجتماعی خوب و صمیمی به نظر می‌رسند؛ ولی در خلوت قادر به تحمل یکدیگر نیستند؛ طلاق عاطفی نه به عنوان یک اختلال مقطعی در زندگی زناشویی که به صورت وضعیتی پایدار ظهور می‌یابد (موتاتیانو، ۲۰۱۵).

به عبارتی زوجین معمولاً به امید تعاملات گرم زندگی تشکیل می‌دهند، اما آنچه در واقعیت دیده می‌شود این است که روابط عاطفی در آغاز زندگی اغلب با شور و حرارت خاصی وجود دارد، اما پس از مدتی به علت ناآگاهی و غفلت یکی از طرفین یا هر دو، عواطف فروکش می‌کند و به تدریج با تشدید این وضعیت، زندگی رو به سردی می‌گراید. بر اساس مطالعات اکتشافی، گاهی این حالت تا جایی ادامه می‌یابد که زوجین زیر یک سقف فقط در کنار هم اند، اما با هم زندگی نمی‌کنند، این وضعیت را طلاق عاطفی می‌گویند (اسکافی و ترکمان، ۱۳۹۴). پل بوهانان (۱۹۷۰) طلاق عاطفی را، اولین مرحله در فرایند طلاق و بیانگر رابطه زناشویی رو به زوالی می‌داند که احساس بیگانگی جایگزین آن می‌شود (اولسون و دفراين، ۲۰۰۶). این نوع طلاق، نماد وجود مشکل در ارتباط سالم و صحیح بین زن و شوهر و نیز متضمن فقدان اعتماد، احترام و محبت به یکدیگر است (فیروزجائیان و همکاران، ۱۳۹۵) که در آن عشق، محبت و عاطفه جای خود را به خشم، ناراحتی و نفرت می‌دهد و زوجها احساس می‌کنند که احساسات مثبت برای همیشه رفته‌اند و جای خود را به احساسات منفی داده‌اند (کازمی جمارانی، عنایت‌پور شهربابکی و رستمی، ۱۳۹۶)؛ این نوع طلاق به تدریج و بی‌سر و

صدا اتفاق می‌افتد حتی بدون آگاهی زوج‌ها، همانقدر که زوج‌ها از هم دور می‌شوند، پایداری ازدواج به خطر می‌افتد (هاشمی و همایونی، ۲۰۱۶).

همچنین عواطف نیز بخشی اساسی از نظام پویای شخصیت آدمی و از جمله عواملی است که روی رفتار فرد اثر گذار است (جعفرخانی، صدقی، شعبانیان و توکلی، ۱۳۹۷). تلگن (۲۰۰۱) عواطف را به دو بعد عاطفی پایه تقسیم بندی می‌کند یکی عاطفه منفی است، بدین معنی که شخص تا چه میزان احساس ناخرسندی و ناخوشایندی یأس درونی و عدم اشتغال به کار لذت‌بخش می‌کند که به دنبال آن حالت‌های خلقی اجتنابی از قبیل خشم، غم، تنفر، حقارت، احساس گناه، ترس و عصبانیت پدید می‌آید افراد با عاطفه منفی بالا نسبت به افراد با عاطفه منفی پایین‌تر، تمایل بیشتری برای تجربه کردن هیجانات منفی دارند، افراد با عاطفه منفی بالا با هیجانات بیش از حد و شرطی شدن بالا مشخص می‌شوند (کوچ و ریدی، ۲۰۰۰ به نقل از جعفرخانی، صدقی، شعبانیان و توکلی، ۱۳۹۷). بعد عاطفی دوم، عاطفه مثبت است که حالتی از انرژی فعال، تمرکز زیاد و اشتغال به کار لذت‌بخش می‌باشد و در برگیرنده طیف گسترده‌ای از حالت‌های خلقی مثبت از جمله شادی، احساس توانمندی، شور و شوق، تمایل، علاقه و اعتماد به نفس است عاطفه مثبت باعث اثرگذاری مثبت در تعامل فرد با دیگران و محیط اطراف خود می‌شود. این عواطف به شخص کمک می‌کنند تا پردازش اطلاعات هیجانی برای حل مشکلات، برنامه‌ریزی صحیح و کسب موفقیت را به طور دقیق و کارآمد انجام دهد (ناراگون و واتسن، ۲۰۰۹).

عواطف مثبت و منفی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های رضایت‌مندی از زندگی به حساب می‌آید. اغلب افراد هنگام قضاوت در مورد میزان رضایت‌مندی از زندگی خود، به طراز عواطف منفی و مثبت خود توجه دارند که نشان‌دهنده غلبه احساس‌های مثبت آنان بر احساس‌های منفی است (شیمک، رادهاکرشنان، اوشی، دوزکاتو و احدی، ۲۰۱۲). نتایج بسیاری از پژوهش‌ها نشان می‌دهد که رضایت زناشویی با عاطفه منفی ارتباط منفی و با عاطفه مثبت، ارتباط مثبت دارد (جانسون و کروگر، ۲۰۰۶، شیمک و همکاران (۲۰۰۲) عبدالله خلیل (۲۰۱۴)). همچنین نتایج ایزارد (۲۰۰۲) نشان داد که افراد دارای عاطفه مثبت، زندگی زناشویی موفق‌تری دارند. یافته‌های رویرو و ولینگ (۲۰۰۵) نشان داد که عواطف منفی تأثیر بسیار زیادی بر تعارض و دلزدگی زناشویی دارد. نتایج پژوهش (بشارت، میرزایی، لواسانی و نقی‌پور، ۱۳۹۶) نشان داد که بین عواطف مثبت و منفی با رضایت زناشویی به ترتیب همبستگی مثبت و منفی معنادار وجود دارد، بر اساس مطالعات، افرادی که عواطف مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند، سالم‌تر و خلاق‌تر بوده و زندگی زناشویی موفق‌تری را تجربه می‌کنند (لیوبومیرسکی، کینگ و داینر، ۲۰۰۵). در حالی که تظاهرات عاطفه منفی تأثیر بسیار زیادی بر صمیمیت، تعارض و دلزدگی زناشویی دارد (روتر و ولینگ، ۲۰۰۵).

الگوی ارتباطی زوج‌ها، یعنی کانال‌های ارتباطی است که از طریق آنها زن و شوهر با یکدیگر به تعامل می‌پردازند (باسر، پرتیوت و مولر، ۲۰۱۹). این الگوها به وفور در یک خانواده اتفاق می‌افتد، و مجموعه آنها شبکه ارتباطی خانواده را شکل می‌دهد (زانک، ۲۰۰۷ به نقل از خسروی، مرادی، احمدیان و یوسفی، ۱۳۹۹) اهمیت الگوهای ارتباطی، به قدری است که سنگ زیربنای بهزیستی کلی خانواده عنوان شده است (رستمی و قزلسفلو، ۲۰۱۸)، به طوریکه الگوهای ارتباطی آشفته، بر سلامت روان زوج اثر چشمگیری دارد (تیمونس، آربل مارگولین، ۲۰۱۷) الگوهای ارتباطی معیوب، درک صحیح زوجین را از یکدیگر کاهش داده، باعث می‌شود همسران نتوانند از یکدیگر حمایت کنند، برای ارضای نیاز یکدیگر تلاش کنند و در مورد مسائل تعارض برانگیز، دیدگاه یکدیگر را درک کنند و سرانجام باعث می‌شود مشکلات زناشویی و نارضایتی ایجاد شود؛ در مقابل الگوهای ارتباطی سالم و سازنده یکی از مهمترین عوامل رضایتمندی زناشویی به شمار می‌آید (گاتمن، ۲۰۱۸ ترجمه محمد خانی و همکاران، ۱۳۹۸). لذا با توجه به این موارد و نقش شناسایی عوامل مرتبط با طلاق عاطفی در پیشگیری از آن، هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس عواطف مثبت-منفی با میانجی‌گری الگوهای تعاملی بود.

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی از نظر گر آوری داده‌ها یک پژوهش کمی می‌باشد، طرح پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است که با استفاده از روش تحلیل مسیر انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر زنان دارای طلاق عاطفی مراجعه کننده به مراکز مشاوره و روانشناسی (اعم از خصوصی و دولتی) منطقه ۲ شهر تهران در سال ۴۰۰-۱۳۹۹ بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری غیر تصادفی در دسترس نمونه انتخاب شد. در این نوع نمونه‌گیری، افراد جامعه براساس راحتی نسبی دسترس به آنها تعریف می‌شود از آنجا که آمار دقیقی از زنان دارای طلاق عاطفی در دسترس نیست لذا برای انتخاب آنها با مراجعه به مراکز مشاوره و روانشناسی منطقه ۲ شهر تهران زنانی که با تشخیص درمانگر دچار طلاق عاطفی شده‌اند در صورت رضایت به عنوان نمونه انتخاب شدند. با توجه به ماهیت تحقیق که از نوع همبستگی می‌باشد حجم مورد نیاز برای پژوهش حاضر ۲۸۰ نفر برآورد شد که با احتمال ۳۰ درصد افت به ۴۰۰ نفر افزایش پیدا کرد. در نهایت ۳۶۸ نفر به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه طلاق عاطفی گاتمن (۲۰۰۸). پرسشنامه طلاق عاطفی از کتاب موفقیت یا شکست در ازدواج نوشته جان گاتمن گرفته شده است. این پرسشنامه در سال ۲۰۰۸ نوشته شده و شامل جملاتی درباره جنبه‌های مختلف زندگی است که ممکن است فرد با آن موافق یا

مخالفاً است. این مقیاس ۲۴ سوال دارد و به شیوه بله یا خیر باید به آن جواب داد. هر چقدر میزان جواب‌های بله بیشتر باشد احتمال طلاق عاطفی بیشتر است. نمره بین ۰ تا ۸: احتمال جدایی در زندگی ضعیف است. نمره بین ۸ تا ۱۶: احتمال جدایی در زندگی متوسط است. نمره بالاتر از ۱۶: احتمال جدایی در زندگی قوی است. بعد از جمع کردن پاسخ‌های بله، اگر تعداد آن برابر هشت (۸) و بالاتر بود زندگی زناشویی شما در معرض خطر و جدایی قرار دارد و از متخصص کمک بگیرید. روایی و پایایی: در پژوهش مامی و عسگری آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه ۰/۸۳ ذکر شده است. همچنین روایی محتوایی پرسشنامه توسط اساتید مطلوب گزارش شده است.

۲. مقیاس عاطفه مثبت و منفی^۱: این مقیاس، یک ابزار خودسنجی ۴۱ آیتمی است و برای الف (مقیاس عاطفه مثبت و منفی اندازه‌گیری دو بعدخطی، یعنی عاطفه منفی و عاطفه مثبت تهیه و ارائه شده است. هر خرده مقیاس ۱۱ آیتم دارد که در آن ۱۱ احساس مثبت و ۱۱ احساس منفی در قالب کلمات مطرح شده است. این ابزار در مطالعات متعدد به کار گرفته شده و معلوم گردید که از سازگاری درونی و روایی همگرایی تفکیکی خوبی برخوردار است. ضرایب سازگاری درونی (آلفا) برای خرده مقیاس عاطفه مثبت ۰/۸۸ و برای خرده مقیاس عاطفه منفی ۰/۸۷ به دست آمده و اعتبار آزمون از راه بازآزمایی با فاصله ۸ هفته‌ای برای خرده مقیاس عاطفه مثبت، ۰/۶۸ و برای خرده مقیاس عاطفی منفی، ۰/۷۱ گزارش شده است (تلگن، ۱۹۸۵). از نظر همبستگی خرده مقیاس عاطفه منفی با سیاهه افسردگی بک ۱/۴۸ و همبستگی خرده مقیاس عاطفه مثبت با این پرسشنامه، ۱/۲۶ و نیز همبستگی خرده مقیاس عاطفه منفی با مقیاس اضطراب آشکار-نهان، ۱/۴۱ و همبستگی خرده مقیاس عاطفه ۴ مثبت با مقیاس اضطراب آشکار ۲۴ گزارش شده است (واتسون، کالرک و کری، ۱۹۷۷). ابوالقاسمی (۱۳۸۲) ضرایب آلفای کرونباخ ۰/۴۶، ۰/۶۸، ۰/۵۲، و ۰/۴۲ را برای مقیاس عاطفه مثبت و منفی به ترتیب در زمان‌های گذشته، حال و آینده و به طور کلی به دست آورده است.

۳. پرسش‌نامه الگوهای ارتباطی کریستنسن و سالوی (۱۹۸۴) (CPQ): این پرسشنامه را کریستنسن و سالوی (۱۹۸۴) در دانشگاه کالیفرنیا را به منظور بررسی الگوهای ارتباطی متقابل زوجین طراحی نمودند. این پرسشنامه ۳۵ سوال دارد و در یک مقیاس نه درجه‌ای از اصلا امکان ندارد (۱) تا خیلی امکان دارد (۹) درجه بندی شده است. کریستنسن و سالوی (۱۹۹۱)، الگوهای ارتباطی بین زوجین را به سه دسته تقسیم کرده‌اند: ۱- الگوی سازنده متقابل ۲- الگوی توقع/کناره‌گیری: این الگو شامل دو قسمت: الف: مرد متوقع/زن کناره‌گیر، ب) زن متوقع/مرد کناره‌گیر می‌شود ۳- الگوی اجتناب متقابل. حداقل امتیاز ممکن ۳۵ و

۱. Positive and Negative Affect Scale

حداکثر ۳۱۵ خواهد بود نمره بین ۳۵ تا ۷۵: الگوهای ارتباطی زوجین ضعیف است. نمره بین ۷۰ تا ۱۷۵: الگوهای ارتباطی زوجین متوسط است. نمره بالاتر از ۱۶۵: الگوی ارتباطی زوجین قوی است. بالا بودن نمرات در مولفه‌های نشانگر غالب بودن آن الگوی ارتباطی بین زوجین است. کریستسن و سالوی (۱۹۹۱)، روایی سه خرده‌مقیاس این پرسش‌نامه را برآورد نمودند. در این مطالعه که در آن سه گروه از زوجین درمانده، غیر درمانده و در حال طلاق با هم مقایسه شدند؛ خرده‌مقیاس سازنده متقابل توانست بین هر سه گروه تمیز قائل شود، در حالی که خرده‌مقیاس‌های ارتباطی اجتناب متقابل و توقع/کناره‌گیری توانستند بین زوج‌های درمانده و غیر درمانده تفکیک قائل شوند (رسولی، ۱۳۸۰). آلفای کرونباخ بدست آمده در پژوهش‌های کریستسن و هیوی (۱۹۹۰) و هیوی و همکارانش (۱۹۹۳) بر روی ۵ مقیاس پرسشنامه الگوهای ارتباطی از ۰/۴۴ تا ۰/۸۵ گزارش شده است که نتایج رضایت بخشی است. عبادت پور (۱۳۷۹) ضریب آلفای کرونباخ را برای الگوی ارتباط سازنده متقابل (پنج سوالی) ۰/۷۰، ارتباط اجتناب متقابل ۰/۷۱، ارتباط توقع/کناره‌گیر ۰/۶۶، زن متوقع/کناره‌گیر مرد ۰/۵۱ و مرد متوقع/زن کناره‌گیر ۰/۵۲ برآورد نموده است و به منظور روایی پرسشنامه، همبستگی میان این دو پرسشنامه و پرسشنامه رضایت زناشویی را به دست آورده است که نتایج نشان می‌دهد همه زیر مقیاس‌های پرسشنامه با رضایت زناشویی همبستگی دارد.

شیوه اجرا. ابتدا با مراجعه با سایت سازمان نظام روانشناسی و مشاوره، به‌زیستی سازمان ملی جوانان و دسترسی به شماره تماس و آدرس مراکز و دفترهای مشاوره، ضمن تماس تلفنی با مراکز و صحبت با مسول فنی و همچنین توضیح اهداف پژوهش از آنها تقاضای همکاری و جلسه حضوری شد در جلسه حضوری با توضیح رعایت اصول اخلاقی از مسولان فنی درخواست شد ضمن صحبت با مشاوران مراکز و توضیح اهداف پژوهش از آنها درخواست همکاری شود، سپس با تبدیل پرسشنامه‌ها به پرسشنامه‌های الکترونیکی، پرسشنامه‌ها در اختیار مراکز قرار داده شد و بعد از تکمیل توسط شرکت کننده گان پرسشنامه‌ها جمع آوری شد؛ سپس داده‌ها با استفاده از ضرایب همبستگی و تحلیل مسیر از طریق نرم افزار SPSS و AMOS تحلیل شد.

یافته‌ها

از لحاظ ویژگی‌های جمعیت شناختی، اکثریت زنان گروه نمونه در دامنه سنی ۳۵-۲۵ سال قرار داشتند (۲۹/۴ درصد)، اکثراً خانه‌دار بودند (۵۳/۳ درصد) و همسران بیشتر آنان دارای شغل آزاد بودند (۵۹/۵ درصد). همچنین، تحصیلات اکثریت زنان گروه نمونه (۳۴ درصد) و همسران آنان (۴۸/۶ درصد) در سطح لیسانس بود. بین ۵ تا ۱۰ سال از زمان ازدواج اکثر زنان گروه نمونه گذشته بود (۴۷/۳ درصد) و اکثراً گزارش کردند که بین ۱ تا ۳ فرزند دارند (۵۱/۱ درصد).

در نهایت، خانواده اکثریت زنان گروه نمونه وضعیت اقتصادی-اجتماعی متوسطی داشتند (۵۱/۹ درصد). در جدول زیر یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (عواطف مثبت و منفی، الگوهای تعاملی و طلاق عاطفی) در گروه نمونه گزارش شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
عواطف مثبت و عاطفه مثبت	۲۷/۲۸	۵/۶۳	۱۰	۴۷
منفی عاطفه منفی	۳۱/۴۲	۶/۱۲	۱۰	۵۰
الگوهای ارتباطی	۵/۴۸	۹/۴۲	-۳۰	۲۳
(تعاملی)	۱۴/۰۱	۵/۴۳	۳	۲۷
طلاق عاطفی	۲۷/۲۶	۸/۸۷	۶	۵۴
	۱۶/۰۴	۷/۱۳	۷	۲۳

مطابق نتایج گزارش شده در جدول فوق، بیشترین میانگین زنان گروه نمونه در عواطف مثبت و منفی، میانگین (انحراف معیار) عاطفه مثبت زنان گروه نمونه (۲۷/۲۸) (۵/۶۳) و میانگین (انحراف معیار) عاطفه منفی آنان (۳۱/۴۲) (۶/۱۲) به دست آمد. در زمینه الگوهای ارتباطی، میانگین (و انحراف معیار) ارتباط سازنده متقابل زنان گروه نمونه (۵/۴۸) (۹/۴۲)، میانگین (و انحراف معیار) ارتباط اجتنابی متقابل آنان (۱۴/۰۱) (۵/۴۳) و میانگین (و انحراف معیار) ارتباط توقع/کناره‌گیریشان (۲۷/۲۶) (۸/۸۷) است. در نهایت، میانگین (و انحراف معیار) طلاق عاطفی زنان گروه نمونه (۱۶/۰۴) (۷/۱۳) به دست آمد.

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر درون‌زا	متغیرهای میانجی (واسطه‌ای)	متغیر درون‌زا
طلاق عاطفی	ارتباط سازنده ارتباط اجتنابی ارتباط متقابل کناره‌گیر	طلاق عاطفی
شاخص‌های آماری	r p r p r p r	r p
عواطف مثبت و مثبت	۰/۲۸ ۰/۰۰۱ -۰/۱۴ ۰/۰۰۸ -۰/۱۷ ۰/۰۰۱ -۰/۲۶ ۰/۰۰۱	۰/۲۸ ۰/۰۰۱
عواطف منفی	۰/۲۱ ۰/۰۰۱ ۰/۲۰ ۰/۰۰۱ ۰/۱۸ ۰/۰۰۱ ۰/۲۱ ۰/۰۰۱	۰/۲۱ ۰/۰۰۱

-	-	-	-	-	-	-	۱	ارتباط	الگوهای
-	-	-	-	-	-	-	-	سازنده	ارتباطی
-	-	-	-	-	-	-	-	متقابل	(تعاملی)
-	-	-	-	-	۱	۰/۰۰۱	-۰/۴۸	ارتباط	
-	-	-	-	-	-	-	-	اجتنابی	
-	-	-	-	-	-	-	-	متقابل	
-	-	-	۱	۰/۰۰۱	۰/۶۲	۰/۰۰۱	-۰/۵۱	ارتباط	
-	-	-	-	-	-	-	-	توقع	
-	-	-	-	-	-	-	-	کناره‌گیر	
-	۱	۰/۰۰۱	۰/۳۸	۰/۰۰۱	۰/۴۱	۰/۰۰۱	-۰/۳۶	طلاق عاطفی	

مطابق نتایج گزارش شده در جدول فوق، عاطفه مثبت با طلاق عاطفی ($P < ۰/۰۱$, $r = -۰/۲۶$)، ارتباط اجتنابی متقابل ($P < ۰/۰۱$, $r = -۰/۱۴$) و ارتباط توقع/کناره‌گیر ($P < ۰/۰۱$, $r = -۰/۱۷$) رابطه منفی معنی‌دار دارد، در حالی که رابطه آن با ارتباط سازنده متقابل مثبت معنی‌دار است ($P < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۸$)، عاطفه منفی با طلاق عاطفی ($P < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۱$)، ارتباط اجتنابی متقابل ($P < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۰$) و ارتباط توقع/کناره‌گیر ($P < ۰/۰۱$, $r = ۰/۱۸$) رابطه مثبت معنی‌دار دارد، در حالی که رابطه آن با ارتباط سازنده متقابل منفی معنی‌دار است ($r = -۰/۲۱$, $P < ۰/۰۱$).

جدول ۳. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی و اصلاح شده پژوهش

شاخص-های برازندگی	χ^2	df	χ^2/df	p	GFI	AGFI	NFI	CFI	IFI	TLI	RMSEA
مدل پیشنهادی	۱۷۱/۱۵	۳۹	۴/۳۸	۰/۰۰۱	۰/۸۹	۰/۸۸	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۸۸	۰/۰۸
مدل اصلاح شده	۱۲۲/۴۴	۳۷	۳/۳۱	۰/۰۰۱	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۰	۰/۰۵

مطابق نتایج گزارش شده در جدول فوق، مدل پیشنهادی با توجه به شاخص‌های برازندگی دارای برازش نسبتاً خوبی است. در گام بعدی، به منظور ارتقای برازندگی الگوی اولیه به کمک

شاخص‌های اصلاحی^۱ (MI) پیشنهادی اقدام به دستکاری مدل شد و دو اصلاح در مدل، (۱) از طریق همبسته کردن خطای دو سبک دل‌بستگی اجتنابی و دو سوگرا و (۲) همبسته کردن خطای دو الگوی تعاملی ارتباط اجتنابی متقابل و ارتباط توقع/کناره‌گیر صورت گرفت. بر اساس نتایج جدول ۴-۶، در مدل اصلاح شده مجذور خی بر درجات آزادی (χ^2/df) ۳/۳۱ به دست آمد که حاکی از برازش خوب مدل است. مقدار AGFI، GFI، NFI، CFI، IFI و TLI در مدل اصلاح شده به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۹۰، ۰/۹۲، ۰/۹۲، ۰/۹۳ و ۰/۹۰ که حاکی از برازش خوب مدل در پژوهش حاضر است. همچنین مقدار RMSEA به دست آمده (۰/۰۷) نشانگر برازش قابل قبول مدل می‌باشد. به طور کلی ۵۱٪ از واریانس طلاق عاطفی زنان توسط متغیرهای مدل پیش‌بینی شده است. به عبارت دیگر، مدل مذکور با پذیرش احتمال خطای ۰/۰۵ قابل تعمیم به جامعه تحقیق می‌باشد.

جدول ۴. ضرایب مسیر مستقیم میان روابط بین متغیرهای پژوهش

مسیر	ضریب غیراستاندارد (B)	خطای معیار	ضریب استاندارد (B)	نسبت بحرانی	p
عاطفه مثبت به طلاق عاطفی	-۰/۲۶	۰/۱۴	-۰/۰۷	۲/۷۹	۰/۰۳۹
عاطفه منفی به طلاق عاطفی	۰/۲۴	۰/۱۳	۰/۰۶	۲/۲۶	۰/۰۴۸
ارتباط سازنده متقابل به طلاق عاطفی	-۰/۴۷	۰/۰۵	-۰/۱۴	۴/۰۱	۰/۰۰۱
ارتباط اجتنابی متقابل به طلاق عاطفی	۰/۵۳	۰/۰۴	۰/۱۷	۴/۸۳	۰/۰۰۱
ارتباط توقع/کناره‌گیر به طلاق عاطفی	۰/۴۳	۰/۰۷	۰/۱۵	۴/۱۳	۰/۰۰۱
عاطفه مثبت به ارتباط سازنده متقابل	۰/۲۷	۰/۱۰	۰/۰۸	۲/۸۸	۰/۰۳۰
عاطفه منفی به ارتباط سازنده متقابل	-۰/۲۲	۰/۱۸	-۰/۰۶	-۱/۷۶	۰/۱۱۸
عاطفه مثبت به ارتباط اجتنابی متقابل	-۰/۱۴	۰/۳۴	-۰/۰۲	-۰/۹۱	۰/۶۹۱
عاطفه منفی به ارتباط اجتنابی متقابل	۰/۲۰	۰/۳۶	۰/۰۵	۱/۴۶	۰/۳۸۵

۱. modification indices

عاطفه مثبت به ارتباط توقع / کناره‌گیر	-۰/۱۸	۰/۳۳	-۰/۰۳	-۱/۰۱	۰/۵۴۱
عاطفه منفی به ارتباط توقع / کناره‌گیر	۰/۱۹	۰/۲۹	۰/۰۳	۱/۱۰	۰/۵۸۱

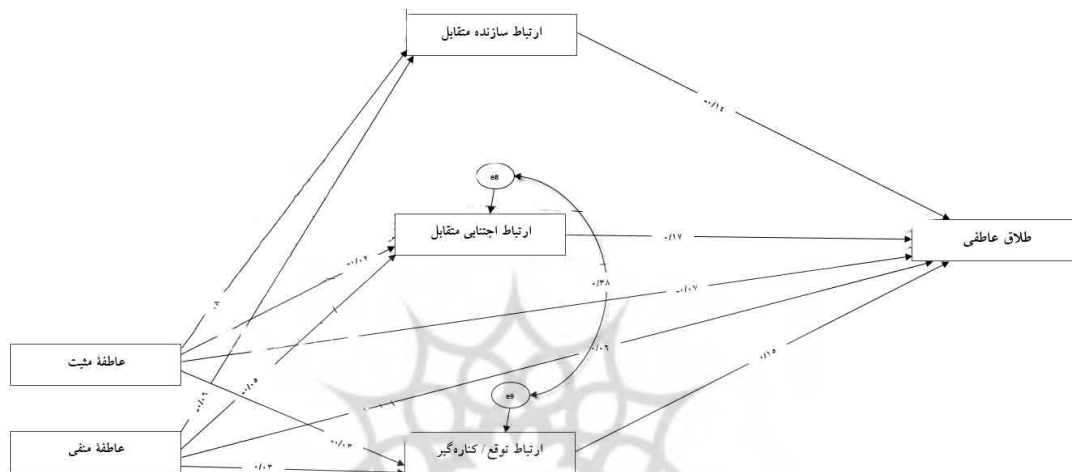
مطابق نتایج گزارش شده در جدول فوق، ضرایب مسیر مستقیم عواطف مثبت و منفی و الگوهای تعاملی به طلاق عاطفی زنان متأهل معنی‌دار می‌باشند ($P < ۰/۰۵$). در نهایت، ضریب مسیر عاطفه مثبت به ارتباط سازنده متقابل نیز معنی‌دار است ($P < ۰/۰۵$) ولی ضریب مسیر عاطفه منفی به ارتباط سازنده متقابل، ضرایب مسیر عواطف مثبت و منفی به ارتباط اجتنابی متقابل و ارتباط توقع / کناره‌گیر معنی‌دار نیستند ($P > ۰/۰۵$).

جدول ۵. برآورد مسیرهای غیرمستقیم عواطف مثبت و منفی به طلاق عاطفی با استفاده

بوت استراپ

مسیر غیرمستقیم	داده	بوت	سوگیری	خطای	
				سطح اطمینان ۰/۹۵	خطای استاندارد
				حد پایین	حد بالا
عاطفه مثبت به طلاق عاطفی از طریق ارتباط سازنده متقابل	-۰/۰۳۴۱	-۰/۰۳۴۰	-۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۱۶	-۰/۱۹۷۳
عاطفه منفی به طلاق عاطفی از طریق ارتباط سازنده متقابل	-۰/۰۲۱۶	-۰/۰۲۰۹	-۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۷۱	-۰/۱۸۷۳
عاطفه مثبت به طلاق عاطفی از طریق ارتباط اجتنابی متقابل	۰/۰۴۵۱	۰/۰۴۵۵	۰/۰۰۱۶	۰/۰۱۱۳	۰/۰۳۴۱
عاطفه منفی به طلاق عاطفی از طریق ارتباط اجتنابی متقابل	۰/۰۳۹۹	۰/۰۴۰۰	۰/۰۰۸۰	۰/۰۰۹۱	۰/۰۸۲۶
عاطفه مثبت به طلاق عاطفی از طریق ارتباط توقع / کناره‌گیر	۰/۱۰۲۸	۰/۱۰۳۰	۰/۰۰۰۴	۰/۰۱۲۷	۰/۰۸۲۱
عاطفه منفی به طلاق عاطفی از طریق ارتباط توقع / کناره‌گیر	۰/۰۸۶۱	۰/۰۸۶۴	۰/۰۰۸۱	۰/۰۰۷۱	۰/۰۱۹۲

مطابق نتایج گزارش شده در جدول فوق، الگوهای ارتباطی سازنده متقابل، اجتنابی متقابل و توقع/کناره‌گیر میانجی ارتباط بین عواطف مثبت و منفی با طلاق عاطفی شده‌اند. حد بالا و پایین این مسیرها در روش بوت استراپ صفر را در بر نمی‌گیرد که این نیز حاکی از معنی‌دار بودن مسیرهای غیرمستقیم بین این متغیرها می‌باشد. این نتیجه حاکی از معنی‌داری نقش واسطه‌ای الگوهای ارتباطی در رابطه عواطف مثبت و منفی با طلاق عاطفی است ($P < 0/05$).

شکل ۱. مدل نهایی اصلاح شده

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس عواطف مثبت-منفی با میانجی‌گری الگوهای تعاملی انجام شد. نتایج نشان داد ارتباط سازنده متقابل، ارتباط اجتنابی متقابل و ارتباط توقع/کناره‌گیر میانجی ارتباط عواطف مثبت و منفی با طلاق عاطفی شده است. این نتیجه حاکی از معنی‌داری نقش واسطه‌ای الگوهای تعاملی در رابطه بین عواطف مثبت و منفی با طلاق عاطفی است. نتایج پژوهش‌های کلین، رنشاو و کاربی (۲۰۱۹)، روبرسون، نورونل لنگر و اولمستد (۲۰۱۸)، امامی (۱۳۹۴)، گل محمدی و جعفری (۱۴۰۰) همسو با نتیجه پژوهش حاضر بود. نتایج پژوهش‌های (جانسون و کروگر، ۲۰۰۶) و عبدالله خلیل (۲۰۱۴) نشان داد که رضایت زناشویی با عاطفه منفی ارتباط منفی و با عاطفه مثبت، ارتباط مثبت دارد. یافته‌های رویر و ولینگ (۲۰۱۵) نشان داد که عواطف منفی تأثیر بسیار زیادی بر تعارض و دزدگی زناشویی دارد. نتایج پژوهش (بشارت، میرزایی، لواسانی و نقی پور، ۱۳۹۶) نشان داد که بین عواطف مثبت و منفی با رضایت زناشویی به ترتیب همبستگی مثبت و منفی معنادار وجود دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افرادی از عاطفه مثبت برخوردار هستند، پر انرژی

می‌باشند، تمرکز کامل دارند، اعمال مرتبط با سلامت و رفتارهای بهداشتی بیشتری انجام می‌دهند. این افراد احتمالاً با انگیزه بیشتری درگیر رفتارهای سالم می‌شوند و از عملکرد روانی-اجتماعی بهتری برخوردارند، ما چون عاطفه منفی بالا، منعکس کننده شرایط پریشانی و درد عاطفی است، می‌تواند عملکرد ضعیفتر را در پی داشته باشد (پرز و همکاران، ۲۰۲۰). عواطف مثبت در برگیرنده طیف وسیعی از حالت‌های خلقی مثبت از جمله شادی، احساس توانمندی، شور و شوق، تمایل، غلاقه و اعتماد به نفس است. این افراد معمولاً امیدوارند و هنگام مواجهه با شرایط استرس‌زا و چالش‌برانگیز برای رسیدن به هدف خود از راه‌های مختلف استفاده می‌کنند. این افراد هنگام مواجهه با چالش‌ها با دیدی خوش‌بینانه می‌نگرند و در رویارویی با مشکلات به جای دل‌سردی و یاس تلاش می‌کنند عواطف مثبت، مقاومت فرد را در برابر روی دادهای منفی افزایش داده و به پیشگیری از بروز اختلالات روانی و جسمی منجر می‌شوند (گراهام، ۲۰۰۹). همچنین عواطف مثبت نسبت به همسر یک حس درونی شادکامی، رضایت و خشنودی است که زوجها در طول رابطه زناشویی تجربه می‌کنند. این احساس، تجربه شخصی همسران است که حاصل رضایتمندی و شادکامی از رابطه زناشویی است. این مفهوم در واقع نگرش مثبت و لذتبخشی است که زن و شوهر از جنبه‌های مختلف روابط زناشویی دارند. باید بر این نکته تأکید کرد که درک حساسیت‌ها و نیازهای طرف مقابل، رسیدن به تصمیمات همگون و یافتن راه‌های لذت‌بردن بیشتر بسیاری از مشکلات خانواده‌ها را که در واقع ریشه اصلی آنها سوء تفاهم‌ها است برطرف می‌کند (چانگ، ۲۰۱۹). پس طبیعی است که در زندگی زناشویی زمان مواجهه با چالش‌های زندگی از راه‌های مناسب استفاده کنند و از فروپاشی روابط زناشویی پیشگیری کنند. در حالی که تظاهرات عاطفه منفی تأثیر بسیار زیادی بر صمیمیت، تعارض و دلزدگی زناشویی دارد، به طور کل می‌توان گفت عواطف مثبت و منفی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های رضایتمندی از زندگی به حساب می‌آید. اغلب افراد هنگام قضاوت در مورد میزان رضایتمندی از زندگی خود، به طراز عواطف منفی و مثبت خود توجه دارند که نشان‌دهنده غلبه احساس‌های مثبت آنان بر احساس‌های منفی است (شیمک، رادهاکرشان، اوشی، دوزکاتو و احدی، ۲۰۱۲). بر اساس مطالعات، افرادی که عواطف مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند، سالم‌تر و خلاق‌تر بوده و زندگی زناشویی موفق‌تری را تجربه می‌کنند (لیوبومیرسکی، کینگ و داینر، ۲۰۰۵). در حالی که تظاهرات عاطفه منفی تأثیر بسیار زیادی بر صمیمیت، تعارض و دلزدگی زناشویی در نتیجه طلاق عاطفی دارد (روئر و وولینگ، ۲۰۰۵). همچنین الگوهای ارتباطی سالم و سازنده یکی از عوامل رضایتمندی زناشویی به شمار می‌آید که با عواطف مثبت منفی زوجین مرتبط است (ثناگویی، جان بزرگی، مهدویان، ۱۳۹۰). در الگوی ارتباطی سازنده / متقابل، زوجین تلاش می‌کنند در مورد تعاملاتشان و چالش‌ها و مشکلاتشان با یکدیگر صحبت کنند و به شیوه‌ای مناسب آنها را حل کنند، در این الگو زوجین

برای مسائلی که در زندگی شان پیش می‌آید به پیشنهاد راه حل و همفکری می‌پردازند و نسبت به یکدیگر احساساتشان را بیان می‌کنند و در نتیجه احساس نزدیکی و صمیمیت می‌کنند. زوجینی که از الگوی ارتباطی سازنده برخوردارند و به شیوه‌های منطقی و مناسب با یکدیگر به حل مسائشان می‌پردازند و از یکدیگر توقعات زیاده از حد ندارند، کیفیت زندگی زناشویی بالاتری را نشان می‌دهند. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود: با توجه به همه‌گیری کرونا جهت گردآوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه‌های الکترونیکی استفاده شد که ممکن است نتایج پژوهش را تحت تاثیر قرار داده باشد. همچنین استفاده از مقیاس‌های خودگزارشی برای سنجش متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر بود که احتمال دارد بعضی از آزمودنی‌ها تمعماً یا سهواً به جای گزارش واقعی و معتبر به دلایل مختلفی (از جمله ملاحظات فرهنگی، اجتماعی و زناشویی) سعی بر ایده‌آل جلوه دادن خود در پاسخ به مقیاس‌ها کرده باشند که این عامل می‌تواند منجر به سوگیری پاسخ آزمودنی‌ها شود. روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر در دسترس بود لذا در تعمیم یافته‌های پژوهش به خارج از جامعه آماری پژوهش حاضر باید جوانب احتیاط رعایت شود. متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش ممکن است تحت تاثیر متغیرهای فرهنگی، باورهای مذهبی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی و نوع ساختار خانواده و از این دست باشد که از محدودیت‌های این پژوهش به حساب می‌آید.

پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آینده در صورت مهیا بودن شرایط از سایر روش‌ها تکمیل پرسشنامه‌ها از جمله تکمیل حضوری استفاده کنند و علاوه بر استفاده از پرسشنامه‌ها از سایر روش‌های گردآوری داده‌ها نیز استفاده شود. در صورت امکان جهت افزایش قدرت تعمیم دهی از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی استفاده شود. جهت افزایش روایی درونی تحقیق، متغیرهای مزاحم کنترل شوند به عبارتی نقش متغیرهای تاثیرگذار بر نتیجه تحقیق مثل بافت فرهنگی، جایگاه اقتصادی اجتماعی مورد توجه پژوهشگران قرار گیرد. در نهایت از آنجمله که پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های رابطه‌ای است و رابطه‌ی علت و معلولی بین متغیرها را مورد بررسی قرار نمیدهد پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آینده متغیرهای پژوهش را در قالب پژوهش‌های آزمایشی انجام دهند. از آنجایی که طلاق عاطفی و عوامل مؤثر بر آن به جهت تأثیری که در روابط بین زوجین دارد، از اهمیت و ارزش زیادی برخوردار است و با توجه به اهمیت روزافزون موضوع و نیاز خانواده‌ها و به‌ویژه زوجها به عواطف مثبت، الگوهای تعاملی مناسب و همچنین کاهش طلاق عاطفی و لزوم پایین آمدن آمار بالای پدیده خانمان‌سوز طلاق، آموزش آن در قالب دوره‌های تخصصی به زوجین می‌تواند نتایج سودمندی در بهبود رضایت زندگی زناشویی و کاهش طلاق داشته باشد. با توجه به نتایج، پیشنهاد می‌شود، به وسیله سازمان‌های مربوطه و ذی‌صلاح همچون سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره، بهزیستی، بهداشت و درمان و دادگستری

در جهت شناسایی و درمان زوجینی که درگیر طلاق عاطفی هستند، متناسب با شرایط و مشکلات موجود، مداخلات روان‌شناختی و مشاوره‌ای لازم جهت ارتقای عواطف و صمیمیت و کاهش طلاق عاطفی آن‌ها انجام گیرد.

موازن اخلاقی

در تمام مراحل پژوهش سعی شد اصول اخلاقی مورد توجه قرار گیرد. ضمن دادن آزادی انتخاب به شرکت‌کنندگان و دادن اطمینان جهت رعایت اصول رازداری، سعی بر آن بود تا به حریم شخصی زندگی افراد احترام گذاشته شود.

سپاس‌گزاری

از همه افراد شرکت‌کننده در پژوهش و همه افرادی که در اجرای این پژوهش همکاری داشتند تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

- آتش‌پور، حمید، ابراهیمی، و لیلا، کاظمی، احسان. (۱۳۹۲). صمیمیت و ترس از صمیمیت. تهران: نشر قطره.
- آزادی فرد، صدیقه، و امانی، رزیتا (۱۳۹۵). رابطه‌ی باورهای ارتباطی و سبک‌های حل تعارض با رضایت زناشویی. دو فصلنامه علمی-پژوهشی روانشناسی بالینی و شخصیت. ۱۴، ۲۷: ۳۹-۴۷.
- اسکافی، مریم، ترکمان، فرح. (۱۳۹۴) سنجش و سنخ‌شناسی طلاق عاطفی در شهر مشهد، پژوهشنامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۶(۴): ۱۹-۳۶
- ارشدی، نسرین. (۱۳۸۶). طراحی و آزمودن الگویی از پیشایندها و پیامدهای مهم انگیزش شغلی در کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب منطقه اهواز. پایان‌نامه دکتری روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- بالاگیری، محدثه، و حسینی، سعیده سادات (۱۳۹۸). ارائه الگوهای پیش‌بینی‌کننده طلاق عاطفی در زوجین شهر کرمانشاه، پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، ۴ (۳۶): ۵۳-۲۹.
- باباپورخیرالدین، جلیل (۱۳۸۵). بررسی رابطه شیوه‌های حل تعارض ارتباطی و سلامت روانشناختی دانشجویان. فصلنامه روانشناسی دانشگاه تبریز. ۱(۴): ۲۷-۴۶.

بابایی، محسن، مدنی، یاسر، و غلامعلی لواسانی، مسعود (۱۳۹۳). بررسی رابطه معیارهای ارتباطی غیر واقعی با الگوهای ارتباطی و نقش آنها در پیش‌بینی دلزدگی زناشویی زنان متقاضی طلاق. مشاوره کاربردی ۴(۱): ۶۷-۸۴.

بشارت، محمد علی؛ میرزایی، طیبه، غلامعلی لواسانی، مسعود؛ نقی پور، مرتضی (۱۳۹۶). نقش تعدیل‌کننده عواطف مثبت و منفی در رابطه بین دانش و نگرش جنسی با رضایت زناشویی، روانشناسی خانواده، ۴ (۲): ۱۸-۳.

بشارت، محمد علی. (۱۳۹۱). رابطه ترس از صمیمیت و رضایت زناشویی در نمونه‌ای از زوجین ایرانی: نقش تعدیل‌کننده سبک‌های دلبستگی، فصلنامه مشاوره کاربردی، ۱ (۲): ۴۶.

برهانی زاد، شبنم، و عبدی، رضا. (۱۳۹۶). نقش ابعاد مثلث تاریک شخصیت در پیش‌بینی صمیمیت و نگرش به خیانت زوجین متقاضی طلاق. مجله اندیشه و رفتار، ۱۱ (۴۵): ۱۷-۲ پناهی، مریم، کاظمی جمارانی، شبنم، عنایت پور شهربابکی، مهدیه، و رستمی، مهدی. (۱۳۹۶). اثربخشی زوج درمانی رفتاری-تلفیقی بر کاهش دل‌زدگی زناشویی و ترس از صمیمیت زوجها. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۱۱ (۴): ۳۷۳-۳۹۳.

جعفر خانی، زهره، صدقی، مریم، شعبانیان، گلناز، و منظری توکلی، وحید. (۱۳۹۷). بررسی مقایسه سازگاری زناشویی، همدلی و عاطفه مثبت و منفی زنان بارور و نابارور شهر کرمان، فصلنامه زن و مطالعات خانواده، ۱۰ (۳۸): ۱۱۹-۱۳۶.

خسروی، جهانبخش، مرادی، امید، احمدیان، حمزه، و یوسفی، ناصر (۱۳۹۸). مدل علی گرایش به طلاق عاطفی بر اساس الگوهای ارتباطی زوجین با میانجی‌گری دلزدگی زناشویی (مطالعه موردی: شهرستان قصرشیرین)، مطالعات جمعیتی، ۵ (۲): ۲۱۰-۱۸۵.

خسروی، جهانبخش؛ مرادی، امید؛ احمدیان، حمزه؛ یوسفی، ناصر. (۱۳۹۹). مدل علی گرایش به طلاق عاطفی بر اساس الگوهای ارتباطی زوجین با میانجی‌گری دلزدگی زناشویی (مطالعه موردی: شهرستان قصرشیرین). دوفصلنامه مطالعات جمعیتی، ۵ (۲): ۲۱۰-۱۸۵.

رضایی، علی محمد، میرزاده کوهشاهی، فرشته، یعقوبی، الهام (۱۳۹۶). تعاملات عاطفی زوجین و نقش آن در طلاق عاطفی و اقدام به طلاق: یک پژوهش کیفی، خانواده پژوهی، ۱۳ (۵۲): ۶۰۴-۵۸۵.

شعبانی، سعید، توکل آقایی هیر، و فاطمه گالبی (۱۳۹۲). بررسی میزان طلاق عاطفی و عوامل جامعه‌شناختی مرتبط با آن (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر همدان)، دانشگاه تبریز، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی.

فیروزجائیان علی اصغر، محمداسماعیل ریاحی، و منصوره محمدی دوست (۱۳۹۵). تحلیل جامعه‌شناختی طلاق عاطفی در میان زوجین شهر نوشهر، مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۲ (۳): ۳۴-۵۹.

گاتمن، جان، و گاتمن، جولی شوارتز (۱۳۹۸). علم زوج و خانواده درمانی (پشت صحنه‌های آزمایشگاه عشق). (ترجمه: شهرام محمد خانی، الیاس اکبری، مرتضی فیاضی). تهران: انتشارات ابن سینا.

گل محمدیان، محسن، و جعفری، محسن. (۱۴۰۰). پیش‌بینی طلاق عاطفی براساس سبک‌های حل مساله، تعهد زناشویی و عاطفه مثبت و منفی در معلمان زن متأهل شهر صحنه، اولین کنگره

ملی مشاوره توانبخشی ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/1269947>

لطفی، مژگان، بهرام‌پوری، لیلا، امینی، مهدی، فاطمی تبار، ریحانه، بیرشک، بهروز، و شیاسی، یاسمن. (۱۳۹۸). اعتباریابی مقیاس عاطفه مثبت و منفی برای کودکان (PANAS-C): بررسی مقایسه‌ای فرم‌های اصلی و کوتاه در نمونه‌ای از دانش‌آموزان ایرانی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران. ۲۵ (۴): ۴۴۰-۴۵۳

نریمانی محمد، رحیمی سعید، و صداقت مهرناز. (۱۳۹۷). پیش‌بینی طلاق عاطفی زوجین براساس الگوهای ارتباطی خانواده و ساختار انگیزشی. روانشناسی خانواده. ۵ (۲): ۲۷-۳۸

References

- Casuso L, Gargurevich R, Van den Noortgate W, Van den Bergh O. Psychometric properties of the Positive and Negative Affect Scale for Children (PANAS-C) in Peru. *Revista Interamericana de Psicología/Interamerican Journal of Psychology*. 2016; 50 (2):170-85.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications
- Hashemi & Halleh Homayuni (2017): Emotional Divorce: Child's WellBeing, *Journal of Divorce & Remarriage*, DOI: 10. 1080/10502556. 2016. 1160483
To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/10502556.2016.1160483>
- Naragon, K. , & Watson, D. (2009). Positive affectivity. In S. Lopez (Ed.), *The Encyclopedia of Positive Psychology* ,707-711.
- Chang, G. H. (2019). Intimacy, friendship, and forms of online communication among hidden youth in Hong Kong. *Computers in Human Behavior*,9 (4), 64-74
- Pokorska J, Farrell A, Evanschitzky H, Pillai K. (2013) Relationship fading in business-to-consumer context. EMAC, 42nd Annual European Marketing Academy Conference; Istanbul: Turkey.
- Pérez -Fuentes, M. d. C. , Molero Jurado, M. d. M. , Martos Martínez, Á. , & Gázquez Linares, J. J. (2020). Threat of COVID - 19 and emotional state during quarantine: Positive and negative affect as mediators in a cross - sectional study of the Spanish population. *PloS One* , 15 (6 ,)e0235305.
- Olson, D. H. , & Defrain, J. (2006). *marriage and families*, New York: Mc Graw Hill.
- Omor, P. M. (2018). Investigating the cause and possible solutions of divorce in Nairabi City County, Keniya. A project paper for the degree of masters of Arts in the University of Nairabi.

- Preacher, K. J. , & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effect in multiple mediator models. *Behavior Research Method, 40* (2), 879-891.
- Roberson, P. N. , Norona, J. C. , Lenger, K. A. , & Olmstead, S. B. (2018). How do relationship stability and quality affect wellbeing?: Romantic relationship trajectories, depressive symptoms, and life satisfaction across 30 years. *Journal of Child and Family Studies, 27* (7), 2171-2184
- Rostami, M., & Ghezelseflo, M. (2018). Examining the effects of the SYMBIS pre- marriage training on engaged couples' communication beliefs. *Journal of Family Psychology, 5*(1), 45-56.

***

پرسشنامه طلاق عاطفی

بله	خیر
۱. در این ازدواج بسیار بیشتر از آنچه پیش بینی می کردم احساس تنهایی می کنم	
۲. ما آنقدرها که آرزو داشتیم بهم نزدیک نیستیم	
۳. در این ازدواج احساس بهبودگی می کنم	
۴. انجام کارهای مشترک برایم خسته کننده است	
۵. حتی وقتی با هم هستیم احساس بی قراری و اندوه می کنم.	
بیشتر وقت ها نمیدانم خود را چگونه سرگرم کنم	
گاهی در این ازدواج احساس بی حوصلگی و بیقراری میکنم	
در حسرت کسی هستم که در کنار او احساس نزدیکی کنم	
حس تنهایی بسیار آزارم میدهد	
انگار ازدواجم چیزی کم دارد	
کاش اطرافیانم بیشتر به من زنگ میزدند	
غلب دلم میخواهد کسی را داشتهم که در کنارش باشم	
احساس نمیکنم بخشی از زندگی کسی هستم	
احساس نمیکنم به کسی تعلق دارم	
اغلب به لحاظ عاطفی احساس انزوا میکنم	
در این ازدواج احساس طرد شدگی میکنم	
کسی را ندارم که به او پناه ببرم	
اغلب در رابطه با همسرم احساس میکنم فراموش شده ام	
هیچ کس مرا نمیشناسد	
هیچ کس مرا درک نمیکند	
اغلب هیچ کس را ندارم که با او حرف بزنم	
اغلب نیاز شدیدی به داشتن یک هم صحبت احساس میکنم	
احساس میکنم در این ازدواج کامل کنار گذاشته شده ام	
احساس جدا بودن میکنم(با همسرم)	

***

پرسشنامه الگوهای ارتباطی زوجین

A: زمانی که در روابط شما مشکل ایجاد می شود.

اجتناب متقابل

- ۱- من و همسر از بحث در مورد مشکل دوری می‌کنیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
بحث و گفتگوی متقابل
- ۲- من و همسر سعی می‌کنیم در مورد مشکل خود بحث و گفتگو کنیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
بحث و اجتناب
- ۳- وقتی که همسر سعی می‌کند بحث را شروع کند، من سعی می‌کنم از بحث کردن اجتناب کنم. ۲ ۱
۹۸۷۶۵۴۳
- ۴- وقتی من سعی می‌کنم بحث را شروع کنم، او سعی می‌کند از بحث کردن پرهیز کند. ۸۷۶۵۴۳۲۱
۹
- B در خلال بحث از مشکلات ارتباطی
- سرزنش متقابل
- ۱- من و همسر یکدیگر را مورد سرزنش و اتهام و انتقاد قرار می‌دهیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
ابراز متقابل
- ۲- من و همسر احساساتمان را نسبت به یکدیگر ابراز می‌کنیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
تهدید متقابل
- ۳- من و همسر یکدیگر را به پیامدهای منفی تهدید می‌کنیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
مذاکره متقابل
- ۴- من و همسر پیشنهاد راه حل و آشتی می‌کنیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
کناره‌گیری / توقع
- ۵- همسرم غر می‌زند و انتظارات بیش از حد دارد، در حالی که من کناره‌گیری و سکوت اختیار می‌کنم یا از بحث بیشتر امتناع می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۶- من غر می‌زنم و انتظارات بیش از حد دارم، در حالی که او کناره‌گیری و سکوت اختیار می‌کند یا از بحث بیشتر امتناع می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- انتقاد کردن / دفاع کردن
- ۷- همسرم انتقاد می‌کند، در حالی که من از خودش دفاع می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۸- من انتقاد می‌کنم در حالیکه او از خودش دفاع می‌کند. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
فشار و مقاومت
- ۹- همسرم مرا تحت فشار قرار می‌دهد که کاری را بدون چون و چرا بپذیرم یا کاری را بدون چون و چرا متوقف کنم، در حالی که من مقاومت می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۰- من، همسرم را تحت فشار قرار می‌دهم که کاری را بدون چون و چرا بپذیرد یا کاری را بدون چون و چرا متوقف کند، در حالی که او مقاومت می‌کند. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
عاطفی / منطقی
- ۱۱- همسرم احساساتش را ابراز می‌کند، در حالی که من بدنبال دلیل و راه حل هستم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۲- من احساساتم را ابراز می‌کنم، در حالی که او بدنبال دلیل و راه حل است. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
تهدید/ کوتاه آمدن
- ۱۳- همسرم مرا به عاقبت یا پیامدهای منفی تهدید می‌کند، در حالی که من کوتاه می‌آیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۴- من، همسرم را به عاقبت یا پیامدهای منفی تهدید می‌کنم، در حالی که او کوتاه می‌آید. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- پرخاشگری کلامی
- ۱۵- همسرم به من فحش و ناسزا می‌دهد و به شخصیت من توهین می‌کند. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۶- من به همسرم فحش و ناسزا می‌دهم و به شخصیت او توهین می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱

پرخاشگری فیزیکی

- ۱۷- همسر من زور می‌گوید و من را تحت فشار و ضرب و شتم قرار می‌دهد. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۸- من به همسر زور می‌گویم و او را تحت فشار و ضرب و شتم قرار می‌دهم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- C: بعد از بحث از مشکل ارتباطی
- درک متقابل
- ۱- من و همسر احساس می‌کنیم که یکدیگر را در موقعیت‌های مختلف درک می‌کنیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- کناره‌گیری متقابل
- ۲- من و همسر بعد از بحث از یکدیگر کناره می‌گیریم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- راه حل‌های متقابل
- ۳- من و همسر احساس می‌کنیم مشکل حل شده است. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- خودداری متقابل
- ۴- هیچ یک از ما (من و همسر) بعد از بحث و گفتگو به جایی نمی‌رسیم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- اصلاح متقابل
- ۵- بعد از بحث و جدل من و همسر سعی می‌کنیم با یکدیگر خیلی صمیمی شویم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- گناه / آسیب
- ۶- همسر به خاطر آنچه که گفته است احساس می‌کند، در حالی که من احساس صدمه و آسیب می‌کنم. ۴۳۲۱
- ۹۸۷۶۵
- ۷- من به خاطر آنچه که گفته ام، احساس گناه می‌کنم، در حالی که او احساس صدمه و آسیب می‌کند. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- آشتی / کناره‌گیری
- ۸- همسر سعی می‌کند که آشتی کند انگار که هیچ اتفاقی نیفتاده است، در حالی که من فاصله می‌گیرم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۹- من سعی می‌کنم که آشتی کنم، انگار که هیچ اتفاقی نیفتاده است، در حالی که او فاصله می‌گیرد. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- فشار و مقاومت
- ۱۰- همسر، مرا مجبور به عذر خواهی می‌کند، یا این که قول بدهم به نحو بهتری عمل کنم، در حالی که من مقاومت می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۱- من، همسر را مجبور به عذر خواهی می‌کنم، یا این که قول بدهد به نحو بهتری عمل کند، در حالی که او مقاومت می‌کند. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- جستجوی حمایت
- ۱۲- من (مرد) حمایت را در دیگران (والدین، دوستان، بچه‌ها) جستجو می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱
- ۱۳- من (زن) را در دیگران (والدین، دوستان، بچه‌ها) جستجو می‌کنم. ۹۸۷۶۵۴۳۲۱

Predicting emotional divorce based on positive-negative emotions with the mediation of interaction patterns

Elahe. Ahmadi¹, Pantea. Jahangir^{*2} & Mojgan. Nicknam³

Abstract

Aim: The present study was conducted with the aim of predicting emotional divorce based on positive-negative emotions with the mediation of interaction patterns in women referring to counseling and psychology centers. **Method:** The current research was quantitative in terms of practical purpose and, in terms of data collection, the descriptive research design is of correlation type, which was carried out using the path analysis method. The statistical population of the present study was women with emotional divorce who referred to counseling and psychological centers (both private and public) in the 2nd district of Tehran in 2019. A total of 368 people were selected by available sampling method and answered Gutman's (2008) Emotional Divorce Questionnaire, Tellgen's Positive and Negative Affect Scale (1985) and Christensen and Salovey's Communication Patterns Questionnaire (1984). Structural equations were analyzed. **Results:** The results showed that the coefficients of the direct path of positive and negative emotions and interaction patterns to the emotional divorce of married women are significant ($P < 0.05$). The path coefficient of positive emotion to mutually constructive relationship is also significant ($P < 0.05$), but the path coefficient of negative emotion to mutually constructive relationship and the path of positive and negative emotions to mutual avoidant and expectant/withdrawn relationship is not significant ($P < 0.05$). **Conclusion:** The results showed that mutual constructive communication, mutual avoidant communication, and expectant/withdrawn communication mediate the relationship between positive and negative emotions and emotional divorce. This result indicates the significance of the mediating role of interaction patterns in the relationship between positive and negative emotions and emotional divorce.

Keywords: *emotional divorce, positive-negative emotions, interaction patterns*

---

1. Ph.D student of counseling department, Roudhen branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran

2. **Corresponding Author:** Assistant Professor of counselling, department of educational sciences, Roudhen Branch, Islamic Azad university, Rudehen, Iran
Email: panteajahangir@gmail.com

3. Assistant Professor of counselling, department of educational sciences, Roudhen Branch, Islamic Azad university, Rudehen, Iran